

PG VIII TK 43/14

U 5/14

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KAN C E L A R I A	
wpl. dnia	29. 08. 2014
L.dz.	L.zał. ....

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku z wnioskiem Krajowej Rady Notarialnej o stwierdzenie, że:

1) § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej (Dz. U. Nr 258, poz. 2169 ze zmianami) oraz § 10 tego rozporządzenia w zakresie, w jakim zawiera odesłanie do § 6 ust. 2 tego rozporządzenia – są niezgodne z art. 40 § 1 pkt 9, art. 73 i art. 75 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2014 r., poz. 164 ze zmianami) i art. 17 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

2) § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2012 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie organizacji aplikacji notarialnej (Dz. U. z 2012 r., poz. 1449) – jest niezgodny z art. 40 § 1 pkt 9, art. 73 i art. 75 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie i art. 17 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

– na podstawie art. 33 w zw. z art. 27 pkt 5 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zmianami) –

przedstawiam następujące stanowisko:

postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zmianami), ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Uzasadnienie

Krajowa Rada Notarialna (dalej: „KRN” lub „Wnioskodawca”) wystąpiła do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o stwierdzenie, że:

1) § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej oraz § 10 tego rozporządzenia, w zakresie, w jakim zawiera odesłanie do § 6 ust. 2 tego rozporządzenia – są niezgodne z art. 40 § 1 pkt 9, art. 73 i art. 75 ustawy PoN i art. 17 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

2) § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2012 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie organizacji aplikacji notarialnej – jest niezgodny z art. 40 § 1 pkt 9, art. 73 i art. 75 ustawy PoN i art. 17 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Będące przedmiotem wniosku KRN przepisy § 6 ust. 2 i § 10 rozporządzenia w sprawie organizacji aplikacji notarialnej miały następującą treść:

§ 6. 2. W trakcie aplikacji aplikant powinien sporządzić co najmniej 50 projektów aktów notarialnych i co najmniej po 10 projektów:

1) każdego z dokumentów, o których mowa w art. 79 pkt 1a, 2, 4, 5 i 7,

2) oświadczeń, o których mowa w art. 79 pkt 8

–ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie.

§ 10. Na podstawie opinii osób szkolących aplikanta oraz własnych spostrzeżeń notariusz kierujący szkoleniem aplikanta sporządza przed upływem terminu, o którym mowa w art. 72 § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, opinię o aplikancie, do której dołącza projekty przygotowanych przez aplikanta aktów notarialnych, dokumentów i oświadczeń, o których mowa w § 6 ust. 2, wraz z recenzjami co do poprawności ich wykonania. Opinię z załącznikami dołącza się do akt osobowych aplikanta, prowadzonych przez radę izby notarialnej.

Przepis § 2 rozporządzenia zmieniającego miał następującą treść:

§ 2. Aplikanci, którzy z dniem 1 stycznia 2013 r. rozpoczną:

1) drugiego roku aplikacji notarialnej, powinni sporządzić, co najmniej 30 projektów aktów notarialnych i co najmniej po 6 projektów:

a) każdego z dokumentów, o których mowa w art. 79 pkt 1a, 2, 4, 5 i 7,

b) oświadczeń, o których mowa w art. 79 pkt 8

– ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie;

2) trzeciego roku aplikacji notarialnej, powinni sporządzić co najmniej 10 projektów aktów notarialnych i co najmniej po 2 projekty:

a) każdego z dokumentów, o których mowa w art. 79 pkt 1a, 2, 4, 5 i 7,

b) oświadczeń, o których mowa w art. 79 pkt 8

– ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie.

Zdaniem Wnioskodawcy, to samorząd zawodowy, w ramach konstytucyjnej pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu zaufania publicznego, powinien decydować o zakresie wiedzy, jaka zostanie przekazana aplikantom, oceniając, na ile jest ona przydatna do wykonywania zawodu i na ile okaże się niezbędna do prawidłowego przygotowania się przez aplikanta do egzaminu notarialnego.

Wnioskodawca prezentuje pogląd, że samodzielnie, bez ingerencji ustawodawcy, powinien określać zakres wymagań wobec aplikantów, a także zasady egzekwowania od nich wiedzy. W kompetencji tej Wnioskodawca upatruje jednego z najważniejszych przejawów pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu notariusza. Sprawowanie pieczy stanowi – Jego zdaniem – zabezpieczenie przed uzyskaniem uprawnień do wykonywania tego zawodu przez osoby nieposiadające należytych kwalifikacji.

W ocenie Wnioskodawcy, arbitralne wyznaczenie przez ustawodawcę liczby projektów aktów notarialnych, oświadczeń i innych enumeratywnie wymienionych dokumentów, które w trakcie aplikacji zobowiązany jest sporządzić aplikant, stanowi „*wkroczenie w sferę bliską jądra pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu zaufania publicznego*”.

Wnioskodawca wyraził pogląd, że „*zastrzeżenie dla samorządu zawodowego wyłącznej kompetencji w zakresie prowadzenia i organizowania aplikacji notarialnej pozostaje (...) w ścisłym związku z ciężącym na nim konstytucyjnym obowiązkiem sprawowania pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu notariusza*”. Wnioskodawca wskazał, że precyzyjne określenie rodzaju i ilości projektów dokumentów, które aplikant jest zobowiązany sporządzić w trakcie aplikacji, stanowi nieuprawnioną ingerencję w program aplikacji. Zdaniem KRN, Minister Sprawiedliwości nie ma żadnych uprawnień do wkraczania w program kształcenia aplikantów, a w szczególności kompetencji tej nie można wywieść z treści art. 75 PoN, który zawiera jedynie upoważnienie do określenia w rozporządzeniu organizacji aplikacji. Zdaniem Wnioskodawcy, pojęcia „*organizacja*” i „*program*” są treściowo rozłączne. Ustalanie programu aplikacji notarialnej oraz nadzór nad szkoleniem aplikantów powierzony został na podstawie art. 40 § 1 pkt 9 Krajowej Radzie Notarialnej. Wnioskodawca powołał się także na treść art. 73 PoN, zgodnie z którym aplikację notarialną organizuje i prowadzi rada izby notarialnej na podstawie programu ustalonego przez Krajową Radę Notarialną. Z zestawienia treści wymienionych przepisów

Wnioskodawca wywodzi, że ustawodawca nie tylko przekroczył zakres delegacji ustawowej określonej w art. 75 PoN, ale także w sposób nieuprawniony wkroczył w wyłączne kompetencje samorządu notarialnego, ingerując w program szkolenia. Zdaniem Wnioskodawcy, narzucenie rodzaju i ilości czynności wykonywanych przez aplikantów utrudnia sprawowanie nadzoru nad szkoleniem aplikantów, gdyż może ograniczyć realizację programu szkolenia przygotowanego przez KRN.

Wnioskodawca podniósł również zastrzeżenia dotyczące zgodności z Konstytucją § 10 rozporządzenia w sprawie organizacji aplikacji notarialnej, mając na uwadze, że przepis w nim zawarty stanowi o obowiązku załączania przez patrona, do opinii, przygotowanych przez aplikanta dokumentów, których obowiązek sporządzania został przez KRN zakwestionowany.

Ocena zasadności wniosku skierowanego przez KRN wymaga, w pierwszej kolejności, potwierdzenia spełnienia przesłanek formalnych kierowania wniosku o zbadanie przez Trybunał Konstytucyjny zgodności z Konstytucją przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe. Z wnioskiem takim, na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji, wystąpić mogą między innymi ogólnokrajowe władze organizacji zawodowych.

Legitymacja tych podmiotów, w tym i samorządu zawodowego, ma charakter ograniczony. Stosownie do art. 191 ust. 2 Konstytucji, podmioty wyliczone w ust. 1 pkt 3 – 5 mogą wystąpić z wnioskiem, *„jeżeli akt normatywny dotyczy spraw objętych ich zakresem działania”*.

Interpretacji wyrażenia *„sprawy objęte zakresem działania”* należy dokonywać na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że nieprzypadkowo w jednym przepisie przyznano uprawnienia do występowania z wnioskiem o zbadanie hierarchicznej zgodności norm ogólnokrajowym organom związków zawodowych, władzom organizacji pracodawców i organizacji zawodowych. Oznacza to bowiem, że

intencją ustrojodawcy było objęcie ochroną tylko takich interesów tychże podmiotów, które mają wspólny przedmiotowo zakres. Są to – odpowiednio – interesy pracodawców w związku z zatrudnianiem pracowników, interesy pracownicze oraz interesy związane z wykonywaniem zawodu (por. postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 17 marca 2003 r., sygn. akt Tw 63/02, OTK ZU nr 1/B/2003, poz. 11; 25 lutego 2003 r., sygn. akt Tw 77/02, OTK ZU nr 3/B/2003, poz. 163; 19 marca 2003 r., sygn. akt Tw 73/02, OTK ZU nr 2/B/2003, poz. 80; 21 maja 2003 r., sygn. akt Tw 6/03, OTK ZU nr 2/B/2003, poz. 85; w szczególności – postanowienie pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 stycznia 2004 r., sygn. akt Tw 74/02, OTK ZU nr 1/B/2004, poz. 2).

Legitymacja ogólnokrajowych władz organizacji zawodowych, w tym samorządów zawodowych zrzeszających osoby wykonujące zawód zaufania publicznego, koncentruje się wokół spraw dotyczących wykonywania określonego zawodu przez członków korporacji, zwłaszcza w aspekcie nałożonych obowiązków i przyznanych uprawnień (por. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 stycznia 2008 r., sygn. akt Tw 39/07, OTK ZU nr 2/B/2008, poz. 48).

Zakres działania danej jednostki organizacyjnej obejmuje wyliczenie spraw (zagadnień), jakimi może i powinna się ona zajmować (por. W. Dawidowicz, *Zagadnienia ustroju administracji państwowej w Polsce*, Warszawa 1970, s. 41). Jest to określenie rzeczowego zakresu spraw, w których dany podmiot realizuje swoje kompetencje (por. W. Góralczyk jr, *Zasada kompetencyjności w prawie administracyjnym*, Warszawa 1986, s. 42). Zakres działania organizacji zawodowej, o którym mówi art. 191 ust. 2 Konstytucji, musi być określony normatywnie, a zatem musi wynikać z Konstytucji, ustawy lub statutu, o ile ustawa zezwala na jego statutowe doprecyzowanie (por. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 marca 2002 r., sygn. akt K. 42/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 21).

Odnosząc powyższe wskazania do KRN, należy zauważyć, że zakres działania tego podmiotu – jako organu samorządu reprezentującego osoby wykonujące zawód zaufania publicznego – został ogólnie określony w ustawie zasadniczej, a następnie doprecyzowany w PoN. Ustrojodawca objął nim reprezentowanie osób wykonujących dany zawód zaufania publicznego i sprawowanie pieczy nad należytym wykonywaniem tego zawodu zaufania publicznego (art. 17 ust. 1 Konstytucji). Przepis art. 38 PoN stanowi, że KRN jest reprezentantem notariatu, a art. 40 § 1 tej ustawy zawiera egzemplifikację spraw należących do zakresu działania KRN.

Z punktu widzenia przedmiotu niniejszej sprawy istotne znaczenie ma przede wszystkim umocowanie Wnioskodawcy do reprezentowania notariuszy, a zatem występowania i działania w ich imieniu, bycia wyrazicielem ich interesów. KRN posiada również, na mocy art. 40 § 1 pkt 9 PoN, uprawnienia do sprawowania ogólnego nadzoru nad aplikacją notarialną. Tym samym, upoważnienie do zakwestionowania przed Trybunałem Konstytucyjnym aktu normatywnego, jako dotyczącego „spraw objętych zakresem działania” KRN, wiąże się bezpośrednio nie tylko z interesem prawnym danej organizacji jako takiej, lecz także z interesem prawnym członków tej organizacji, do którego reprezentowania KRN jest powołana (por. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 września 1996 r., sygn. akt T 35/96, OTK ZU nr 5/1996, poz. 45 oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 listopada 2011 r., sygn. akt K 1/10, OTK ZU nr 9/A/2011, poz. 99). Oznacza to, że legitymacja Wnioskodawcy koncentruje się wokół zagadnień wykonywania zawodu notariusza przez członków korporacji, jak również dostępu do tego zawodu, z punktu widzenia odpowiedniego przygotowania merytorycznego kandydatów.

W konsekwencji należy uznać, że kwestionowane we wniosku unormowania mieszczą się w ramach umocowania KRN do reprezentowania interesów notariuszy oraz dbałości o odpowiedni poziom wiedzy i umiejętności

członków tej korporacji zawodowej. Należy więc stwierdzić, że KRN posiada legitymację do zwrócenia się do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności zakwestionowanych przepisów z Konstytucją w trybie art. 191 ust. 1 pkt 4 ustawy zasadniczej.

Kluczowe znaczenie dla dopuszczalności orzekania przez Trybunał Konstytucyjny w niniejszej sprawie ma zagadnienie obowiązywania przepisów wskazanych przez Wnioskodawcę jako sprzeczne z Konstytucją. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej (Dz. U. Nr 258, poz. 2169 ze zmianami) weszło w życie w dniu ogłoszenia, tj. 28 grudnia 2005 r., i obowiązywało do czasu wejścia w życie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 1668), co nastąpiło w dniu 1 stycznia 2014 r. Tym samym, we wskazanej dacie utraciło moc również rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji aplikacji notarialnej, zawierające samoistne regulacje przejściowe (Dz. U. z 2012 r., poz. 1449). Będące przedmiotem wniosku KRN przepisy rozporządzenia w sprawie organizacji aplikacji i rozporządzenia zmieniającego zostały uchylone na podstawie art. 49 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz. U. z 2013 r., poz. 829), który przewiduje utratę mocy obowiązującej aktów wykonawczych z dniem wejścia w życie nowych aktów wykonawczych wydanych na podstawie art. 75 ustawy zmienianej w art. 6 wymienionej ustawy, a więc na podstawie PoN.

Kwestionowane przez Wnioskodawcę przepisy § 6 ust. 2 i § 10 rozporządzenia w sprawie organizacji aplikacji notarialnej oraz § 2 rozporządzenia zmieniającego zostały w zmienionej treści – co do ilości i rodzaju dokumentów sporządzanych przez aplikantów – wprowadzone do art. 71 § 11 i § 13 PoN. Przejęcie kwestionowanej przez Wnioskodawcę regulacji do

ustawy nastąpiło na mocy art. 6 pkt 16 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów. Zgodnie z treścią art. 50 wymienionej ustawy, przepisy art. 71 § 11 i § 13 PoN weszły w życie z dniem 1 stycznia 2014 r.

Zaistniały stan prawny determinuje konieczność oceny dopuszczalności orzekania przez Trybunał Konstytucyjny w niniejszej sprawie. Utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny stanowi ujemną przesłankę procesową, która zamyka drogę do kontroli konstytucyjności przepisu i uniemożliwia wydanie orzeczenia merytorycznego.

Zgodnie z przepisem art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (dalej: „ustawa o TK”): *„Trybunał umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie (...) jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał”*.

W kontekście ustalenia wskazanej przesłanki umorzenia postępowania należy zwrócić uwagę, że pojęcie *„utrata mocy obowiązującej”* w orzecznictwie Trybunału ewoluowało i przypisywano mu różną treść normatywną.

We wcześniejszych orzeczeniach Trybunał Konstytucyjny przyjmował, że akt normatywny traci moc obowiązującą na skutek uchylecia go albo upływu czasu, na jaki został wydany (por. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 września 1988 r., sygn. akt Uw 6/88, OTK 1986 – 1995, 1988 r., poz. 3). W późniejszym orzecznictwie Trybunał stwierdzał, że uchYLECIE przepisu nie zawsze prowadzi do utraty jego mocy obowiązującej. O utracie mocy obowiązującej można mówić dopiero wtedy, gdy dany przepis nie może być w ogóle stosowany. Uchylony (formalnie) przepis należy uważać za obowiązujący, jeżeli nadal możliwe jest jego zastosowanie do jakichkolwiek sytuacji z przeszłości, teraźniejszości lub przyszłości (por. w ujęciu chronologicznym: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 stycznia 1998 r., sygn. akt P. 2/97, OTK ZU nr 1/1998, poz. 1; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30

listopada 2004 r., sygn. akt SK 31/04, OTK ZU nr 10/A/2004, poz. 110; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 maja 2007 r., sygn. akt SK 36/06, OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 50; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2008 r., sygn. akt SK 51/04, OTK ZU nr 8/A/2008, poz. 140 oraz piśmiennictwo: A. Grabowski, B. Naleziński, *Kłopoty z obowiązywaniem prawa. Uwagi na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Studia z filozofii prawa*, red. J. Stelmach, Kraków 2001, s. 227; A. Grabowski, *Prawnicze pojęcie obowiązywania prawa stanowionego. Krytyka niepozytywistycznej koncepcji prawa*, Kraków 2009, s. 203 i n.).

Pierwotnie Trybunał Konstytucyjny podkreślał także, że umorzenie postępowania wskutek utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego może nastąpić jedynie wtedy, gdy osiągnięty został podstawowy cel tego postępowania, polegający na usunięciu z systemu prawa, jeszcze przed wydaniem orzeczenia, wadliwego aktu normatywnego lub wadliwego przepisu (por. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 października 1989 r., sygn. akt U. 2/89, OTK 1986 – 1995, 1989 r., poz. 20).

Istota problemu dotyczącego umorzenia postępowania na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK polega zatem na ocenie, czy w rzeczywistości nastąpiło wyłączenie z systemu prawa zakwestionowanego przepisu. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, wyrażanym we wcześniejszych orzeczeniach, dopiero po ustaleniu, że uchylony przepis nie może być zastosowany, w szczególności nie wywiera już określonych skutków dla obywateli, można umorzyć postępowanie (por. postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 października 1998 r., sygn. akt SK 3/98, OTK ZU nr 5/1998, poz. 69 i z dnia 3 lutego 2004 r., sygn. akt SK 12/02, OTK ZU nr 2/A/2004, poz. 11 oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 kwietnia 2007 r., sygn. akt SK 49/05, OTK ZU nr 4/A/2007, poz. 39).

Należy podkreślić, że sytuacje, w których sąd lub inny organ stosujący prawo w wyroku lub innym rozstrzygnięciu dotyczącym indywidualnej sprawy powołuje się na uchylone przepisy, nie zawsze stanowią akty stosowania prawa. Przepisy takie mogą stanowić jedynie kryterium ocen prawnych i faktycznych. Normy prawa obowiązującego mogą też nakazywać kwalifikowanie określonego zdarzenia lub czynu według przepisów, które już nie obowiązują.

Trybunał Konstytucyjny, wyjaśniając te wątpliwości, w postanowieniu z dnia 6 listopada 2008 r., sygn. akt P 5/07 (OTK ZU nr 9/A/2008, poz. 163), zwrócił uwagę, że w świetle poglądów prezentowanych w prawoznawstwie rozróżnia się pojęcie obowiązywania i stosowania norm prawnych (por. np. T. Pietrzykowski, *Temporalny zakres stosowania prawa*, „Państwo i Prawo” nr 4/2003, s. 45; P. J. Grabowski, *W sprawie zakresu temporalnego obowiązywania prawa*, „Państwo i Prawo” nr 4/2004, s. 95). W takim ujęciu norma prawna obowiązuje, jeżeli w systemie prawnym istnieje obowiązek przestrzegania tej normy przez jej adresatów, tj. obowiązek postępowania w sytuacji określonej w hipotezie normy w sposób wskazany w jej dyspozycji.

Przeciwstawionym dwóm pojęciom – obowiązywania norm prawnych i stosowania norm prawnych – odpowiadają dwa odrębne przedziały czasowe – okres obowiązywania i okres stosowania normy prawnej. Norma prawna obowiązuje (w wąskim znaczeniu tego słowa) w danym momencie, jeżeli w tym momencie stanowi wiążący wzorzec zachowań dla jej adresatów. Uchylenie normy prawnej oznacza, że wzorzec postępowania zawarty w dyspozycji normy przestaje wiązać adresatów normy. Jednocześnie każda norma prawna wywołuje skutki prawne lub faktyczne, które trwają po jej uchyleniu, przy czym skutki te mogą trwać bezterminowo. Przedział czasowy, w którym norma prawna wyznacza określone powinności zachowania jej adresatów, nie pokrywa się z przedziałem czasowym, w którym organy stosujące prawo dokonują oceny określonych zachowań z punktu widzenia tej normy.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 16 marca 2011 r., sygn. akt K 35/08 (OTK ZU nr 2/A/2011, poz. 11), zwrócił uwagę, że trzeba rozróżnić sytuacje, w których badany akt normatywny, mimo formalnej derogacji, wyznacza adresatom nakazy albo zakazy określonego zachowania (normuje przyszłe zachowania), i sytuacje, w których obowiązujące normy prawne nakazują kwalifikować zachowania lub zdarzenia z przeszłości według derogowanego aktu prawnego. W pierwszym wypadku akt normatywny obowiązuje i podlega kontroli Trybunału Konstytucyjnego. W drugim wypadku akt normatywny utracił moc obowiązującą, a jego kontrola jest dopuszczalna wyłącznie w zakresie określonym w art. 39 ust. 3 ustawy o TK. Taki sposób interpretacji „mocy obowiązującej” przepisu prezentowany jest obecnie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (por. postanowienie z dnia 6 kwietnia 2005 r., sygn. akt SK 8/04, OTK ZU nr 4/A/2005, poz. 44, a także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 marca 2013 r., sygn. akt K 25/10, OTK ZU nr 3/A/2013, poz. 27).

Odnosząc powyższe stwierdzenia Trybunału Konstytucyjnego do okoliczności związanych ze stosowaniem przepisów objętych wnioskiem KRN, stwierdzić należy, że utraciły one moc obowiązującą. Zaskarżone przez KRN przepisy rozporządzenia zmieniającego obowiązywały przez okres jednego roku i trzech dni i znajdowały zastosowanie do aplikantów, którzy rozpoczęli z dniem 1 stycznia 2013 r. trzeci rok aplikacji. W stosunku do pozostałych aplikantów notarialnych obowiązki określone w rozporządzeniu nie znalazły zastosowania gdyż w ich miejsce weszły w życie obowiązki określone wprost w ustawie.

Stwierdzenie utraty mocy obowiązującej przepisów nie zamyka jeszcze drogi do kontroli konstytucyjności uchylonych regulacji, wymaga bowiem ustalenia, czy nie zachodzą przesłanki merytorycznej kontroli konstytucyjności tych przepisów z uwagi na treść art. 39 ust. 3 ustawy o TK. Wskazany przepis

stanowi, że Trybunał Konstytucyjny nie umarza postępowania, jeżeli wydanie orzeczenia o akcie normatywnym, który utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia, jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw.

W takim przypadku warunkiem uzasadniającym kontrolę konstytucyjności przepisu jest ustalenie, że zachodzi związek pomiędzy daną regulacją a ochroną konstytucyjnych praw i wolności. Związek ten zachodzi, jeżeli:

- przepis będący przedmiotem oceny zawiera treści normatywne odnoszące się do sfery praw i wolności konstytucyjnie chronionych;
- nie istnieje alternatywny instrument prawny (poza ewentualnym uznaniem przepisu za niekonstytucyjny), który mógłby spowodować zmianę sytuacji prawnej ukształtowanej definitywnie, zanim przepis ten utracił moc obowiązującą;
- ewentualna eliminacja danego przepisu z systemu prawnego stanowić będzie skuteczny środek przywrócenia ochrony praw naruszonych obowiązywaniem kwestionowanej regulacji prawnej (por. m.in.: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 grudnia 2000 r., sygn. akt SK 9/00, OTK ZU nr 8/2000, poz. 297; postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 września 2004 r., sygn. akt SK 55/03, OTK ZU nr 8/A/2004, poz. 86; Z. Czeszejko-Sochacki, *Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego – pojęcie, klasyfikacja i skutki prawne*, „Państwo i Prawo” z. 12/2000, s. 19; por. też Z. Czeszejko-Sochacki, *Sądownictwo konstytucyjne w Polsce na tle porównawczym*, Warszawa 2003, s. 195–196).

„Konieczność” wydania orzeczenia, o której mowa w art. 39 ust. 3 ustawy o TK, jest przez Trybunał odnoszona do kontekstu konkretnej, rozpatrywanej sprawy. „Konieczność”, ujęta w ust. 3 art. 39 ustawy o TK, jest wyjaśniana po zbadaniu okoliczności przemawiających za ochroną praw człowieka.

Przymiotnik „konieczny” jest rozumiany jako niedający się uniknąć, bezwzględnie potrzebny, nieuchronny, nieodzowny, niezbędny, ale też przymusowy, obligatoryjny (por. *Słownik języka polskiego*, s. 927, red. M. Szymczak, Warszawa 1995, t. 1, s. 927; *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 2, red. S. Dubisz, Warszawa 2003, s. 206). Wydanie przez Trybunał Konstytucyjny orzeczenia musi więc być konieczne dla zapewnienia ochrony konstytucyjnych wolności i praw wtedy, gdy zapewnienie *de lege lata* skutecznej ochrony tych praw – wobec bezczynności ustawodawcy – nie jest możliwe bez wydania takiego orzeczenia. Chodzi tu o każdą sytuację, w której wolności i prawa konstytucyjne zostały naruszone w wyniku wydania lub stosowania badanego aktu normatywnego (przy uwzględnieniu faktu, iż źródłem naruszenia jest sama treść normatywna kwestionowanego unormowania) i w chwili wydawania orzeczenia nie są one należycie chronione – w szczególności, gdy ustawodawca nie usunął skutków ich naruszeń, zaś wydanie przez Trybunał Konstytucyjny orzeczenia o niekonstytucyjności aktu normatywnego prowadzi do zapewnienia ochrony tych wolności i praw.

Dla stwierdzenia „konieczności” wydania orzeczenia na gruncie art. 39 ust. 3 ustawy o TK nie ma znaczenia liczba podmiotów, których prawa zostały naruszone w następstwie stosowania niekonstytucyjnego aktu normatywnego. Konieczność wydania orzeczenia dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw jednostki zachodzi wówczas, gdy hipotetycznie choćby jeden podmiot konstytucyjnych wolności i praw może skorzystać na wyeliminowaniu przez Trybunał badanego przepisu z systemu prawnego.

Odnosząc wskazane reguły orzekania o aktach normatywnych, które utraciły moc obowiązującą, do okoliczności rozpoznawanej sprawy, stwierdzić należy, że KRN nie przedstawiła żadnego argumentu wskazującego na niezbędność orzekania, warunkowaną ochroną czyichkolwiek konstytucyjnych wolności i praw. Wnioskodawca nie wskazał nawet faktu stosowania

kwestionowanych przepisów, nie przywołał żadnego przykładu negatywnego wpływu zaskarżonych przepisów na sytuację prawną aplikanta notarialnego.

Trybunał Konstytucyjny, ustalając, czy istnieją podstawy do orzekania w oparciu o przepis art. 39 ust. 3 ustawy o TK, sformułował jednocześnie dwie reguły. Po pierwsze, jeżeli w konkretnej sprawie istnieje wątpliwość co do spełnienia przesłanek, to należy ją tłumaczyć na rzecz merytorycznego rozpoznania sprawy (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 maja 2001 r., sygn. akt SK 15/00, OTK ZU nr 4/2001, poz. 85). Po drugie, art. 39 ust. 3 ustawy o TK nie stanowi, iż Trybunał może wydać wyrok merytoryczny jedynie wtedy, gdy stwierdza niezgodność kwestionowanego przepisu z Konstytucją w zakresie praw i wolności konstytucyjnych. Uznanie celowości objęcia kontrolą kwestionowanego przepisu na podstawie art. 39 ust. 3 ustawy o TK nie przesądza jeszcze *per se* o kierunku rozstrzygnięcia. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wypowiadał się, że wystarczającą przesłanką kontroli konstytucyjności przepisu, uznanego za nieobowiązujący w rozumieniu art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK, jest ustalenie, że zachodzi związek pomiędzy tym przepisem a ochroną konstytucyjnych praw i wolności (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 marca 2011 r., sygn. akt K 35/08, op. cit.).

Odnosząc powyższe wskazania Trybunału Konstytucyjnego do wniosku KRN, należy stwierdzić, że nie zachodzą żadne ze wskazanych przesłanek do wydania orzeczenia na podstawie art. 39 ust. 3 ustawy o TK.

Przede wszystkim należy podkreślić, że Konstytucja określa podmioty praw i wolności konstytucyjnych za pomocą pojęcia „człowiek i obywatel”. Z przepisów Konstytucji wynika, że podmiotami praw i wolności konstytucyjnie chronionych są przede wszystkim osoby fizyczne. Podmiotami praw i wolności konstytucyjnie chronionych mogą być również osoby prawne prawa prywatnego, chyba że z istoty danego prawa wynika, iż może ono przysługiwać wyłącznie osobie fizycznej. Podstawową funkcją wolności i praw człowieka i

obywatela jest zapewnienie ochrony jednostce przed władzą publiczną. Zakres podmiotowy praw i wolności konstytucyjnych z istoty rzeczy nie obejmuje więc podmiotów publicznych, wyposażonych we władztwo publiczne. Taka wykładnia jest zbieżna z tezami prezentowanymi w Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego podczas dyskusji o kształtowaniu praw człowieka w przyszłej Konstytucji (por. Biuletyn KKZN z 1995 r., nr XIV, s. 31).

W kontekście oceny istnienia podstaw do orzekania dla ochrony wolności i praw, należy podkreślić, że organizacje zawodowe, w tym samorządy zawodowe zrzeszające osoby wykonujące zawód zaufania publicznego na mocy art. 17 ust. 1 Konstytucji, realizują wynikające z ustawy elementy władztwa publicznego, przekazanego przez ustawodawcę samorządom zawodowym. Sprawowanie pieczy nad wykonywaniem zawodu notariusza przez KRN stanowi więc zadanie przypisane pierwotnie państwu. Samorząd notarialny jest jedynie sukcesorem tego zdecentralizowanego uprawnienia. Państwo, dokonując przesunięcia ciężaru administrowania sprawami związanymi z określoną grupą zawodową na samorządy zawodowe, przekazuje im ograniczone rzeczowo władztwo publiczne, zobowiązując jednocześnie do wykonywania powierzonych zadań w granicach interesu publicznego (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 lipca 2012 r., sygn. akt K 14/10, OTK ZU nr 7/A/2012, poz. 83). Tym samym, samorząd zawodowy w zakresie pieczy nad wykonywaniem zawodu nie jest nosicielem własnych praw, nadto, prawa te nie mają charakteru osobistego.

Należy zwrócić uwagę, że Konstytucja nie formułuje „prawa do samorządu zawodowego” (por. A. Kisielewicz, [w:] *Zawody zaufania publicznego a interes publiczny – korporacyjna reglamentacja versus wolność wykonywania zawodu*, Warszawa 2002, s. 55, także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 listopada 2011 r., sygn. akt K 1/10, op. cit.). Nie można więc wyodrębnić chronionych ustawą zasadniczą kategorii praw autonomicznie przysługujących samorządowi zawodowemu. Trybunał

Konstytucyjny dał jednoznacznie wyraz temu, że organy samorządu zawodowego wykonują zadania wynikające z ich kompetencji, a nie korzystają z praw i wolności. (por. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 maja 2007 r., sygn. akt SK 70/05, OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 60 i przywołane tam piśmiennictwo). Nadto sfera wolności i praw obywatelskich nie przenika się ze sferą kompetencji organów władzy publicznej, a te właśnie kompetencje realizuje samorząd notarialny.

Użyte w art. 39 ust. 3 ustawy o TK pojęcia: „wolności” i „prawa” należy utożsamiać z konstytucyjnymi prawami i wolnościami jednostki, uregulowanymi przede wszystkim w rozdziale II Konstytucji (por. postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 13 czerwca 2006 r., sygn. akt Tw 10/06, OTK ZU nr 5/B/2006, poz. 171; 15 grudnia 2009 r., sygn. akt Tw 23/09, OTK ZU nr 3/B/2010, poz. 140; 17 czerwca 2010 r., sygn. akt Tw 7/10, OTK ZU nr 6/B/2010, poz. 400).

Sformułowanie „wolności i prawa konstytucyjne” ma utrwalone znaczenie i odnosi się do praw człowieka oraz osób prawnych prawa prywatnego. Orzekanie na wskazanej podstawie prawnej stanowi wyjątek od ogólnej zasady orzekania wyłącznie o przepisach obowiązujących (art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK), a zatem nie może być interpretowany rozszerzająco (*exceptiones non sunt extendendae*).

Status prawny samorządów zawodowych jest uregulowany w Rozdziale I Konstytucji, natomiast przepisy o wolnościach i prawach człowieka i obywatela są wyodrębnione w Rozdziale II ustawy zasadniczej. Jeśli samorządowi zawodowemu miałyby przysługiwać wolności i prawa człowieka i obywatela, zagwarantowane w rozdziale II Konstytucji, to przepisy dotyczące samorządów zawodowych byłyby zbędne. W świetle przepisów Konstytucji, jednostki

samorządu zawodowego są osobami prawa publicznego o szczególnym statusie, wyposażonymi we władztwo publiczne.

Przepis art. 39 ust. 3 ustawy o TK dotyczy konstytucyjnych wolności i praw podmiotów prawa prywatnego. Nie odnosi się natomiast do samorządu zawodowego. W konsekwencji zachodzi przesłanka uniemożliwiająca orzekanie przez Trybunał Konstytucyjny dla ochrony konstytucyjnych praw i wolności samego samorządu.

W kontekście występowania przesłanek umorzenia postępowania, podkreślenia wymaga również, że zainicjowana przez Wnioskodawcę kontrola konstytucyjności przeprowadzana jest w trybie abstrakcyjnym.

W szeregu orzeczeń, mimo również stanowisk przeciwnych, Trybunał dopuścił możliwość orzekania na podstawie art. 39 ust. 3 ustawy o TK o nieobowiązującym akcie normatywnym także w wypadku kontroli abstrakcyjnej, gdy uznał, że wydanie orzeczenia jest nieodzowne dla ochrony naruszonych praw (por.: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 grudnia 2008 r., sygn. akt K 12/08, OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 176 i postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2010 r., sygn. akt SK 22/09, OTK ZU nr 3/A/2010, poz. 28).

Okoliczność, że Trybunał Konstytucyjny dokonuje w niniejszej sprawie kontroli abstrakcyjnej, z punktu widzenia ewentualnego zastosowania art. 39 ust. 3 ustawy o TK ma jednak istotne znaczenie.

W wypadku kontroli konkretnej (pytanie prawne, skarga konstytucyjna) istnieje domniemanie, że wydanie orzeczenia jest niezbędne dla zapewnienia ochrony konstytucyjnych wolności lub praw. Zakwestionowanie określonego przepisu w ramach takiej kontroli powoduje, że dochodzi do oceny konsekwencji prawnych zdarzeń przeszłych (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 grudnia 2000 r., sygn. akt SK 9/00 op. cit.).

Odmiennie w wypadku kontroli abstrakcyjnej, to wnioskodawca jest zobowiązany przedstawić odpowiednie argumenty uzasadniające niezbędność

wydania orzeczenia o przepisie nieobowiązującym dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Jeśli nie zostaną przedstawione takie dowody i argumenty, Trybunał Konstytucyjny umorzy postępowanie z uwagi na brak konieczności ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Należy zatem ponownie podkreślić, że Wnioskodawca nie wskazał żadnej sytuacji zastosowania kwestionowanych przepisów, w szczególności nie odwołał się do aktów stosowania prawa przez sądy lub Ministra Sprawiedliwości, które stanowiłyby podstawę ukształtowania niekorzystnej sytuacji prawnej aplikanta, na podstawie wskazanych we wniosku KRN przepisów.

Niezależnie od zaistnienia podstaw do umorzenia postępowania w oparciu o art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK, należy podkreślić, że kwestionowane przepisy rozporządzenia w sprawie organizacji aplikacji notarialnej oraz rozporządzenia zmieniającego w żaden sposób nie naruszają art. 17 ust. 1 Konstytucji.

Art. 17 ust. 1 ustawy zasadniczej nie zawiera generalnej klauzuli gwarantującej ustawodawcy możliwość kreowania dowolnych samorządów zawodowych o kompetencjach określanych na poziomie ustawy. Wymieniony przepis Konstytucji stanowi jedynie o możliwości tworzenia w drodze ustawy „zwykłej” samorządów zawodowych o cechach konstytucyjnie określonych – samorządów reprezentujących osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujących pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów, w granicach określonych konstytucyjnie (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 marca 2008 r., sygn. akt K 4/07, OTK ZU nr 2/A/2008, poz. 28).

Trybunał Konstytucyjny wskazuje, że pieczę samorządów prawniczych nad należyтым wykonywaniem zawodów zaufania publicznego powinna być sprawowana „w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony”. Interes ten i jego ochrona nie mogą być, w ocenie Trybunału, utożsamiane – co należy

jednoznacznie stwierdzić – z interesem danej korporacji zawodowej (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lutego 2004 r., sygn. akt P 21/02, OTK ZU nr 2/A/2004, poz. 9). Uwaga ta zachowuje aktualność również w odniesieniu do zawodu notariusza (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 marca 2008 r., sygn. akt K 4/07, op. cit.).

Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że *„od decyzji ustawodawcy zależy nadto wyposażenie wykreowanych samorządów zawodowych w konstytucyjną gestię sprawowania pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu. Trybunał Konstytucyjny nie decyduje o rodzajach, zasięgu i zasadach wykonywania prawniczych zawodów zaufania publicznego, jako zawodów reglamentowanych. Decyzje w tym zakresie podjął – ustanawiając poszczególne ustawy o prawniczych zawodach zaufania publicznego – ustawodawca – Sejm i Senat”* (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 kwietnia 2006 r., sygn. akt K 6/06, OTK ZU nr 4/A/2006, poz. 45).

Jeżeli jednak samorząd zawodowy zostanie ustanowiony, to jednocześnie ustawodawca na mocy art. 17 ust. 1 Konstytucji jest obowiązany przekazać mu sprawowanie pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu zaufania publicznego, ale – co należy podkreślić – w kształcie i zakresie również określonym przez ustawodawcę. Wynika to z faktu, że dbałość o należyte wykonywanie zawodu zaufania publicznego jest zadaniem państwa, które może zostać przekazane na zasadzie decentralizacji samorządowi zawodowemu w całości, ale również tylko w części, zgodnie ze swobodną decyzją prawodawcy (por. M. Tabernacka, *Zakres wykonywania zadań publicznych przez organy samorządów zawodowych*, Wrocław 2007, s. 107).

Podkreślić należy, że w odniesieniu do decentralizacji rzeczowej ustawa zasadnicza nie wprowadza wymogu, aby obejmowała ona *„istotną część zadań publicznych”*, jak to nastąpiło w przypadku decentralizacji terytorialnej (art. 16 ust. 2 Konstytucji). W konsekwencji, zakres pieczy powierzonej samorządowi zawodowemu może być nawet bardzo ograniczony (por. H. Izdebski,

Sprawowanie pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu przez samorzędy zawodowe, [w:] Zawody zaufania publicznego...op. cit., s. 36), jeżeli tylko ustawodawca zdecydował się na przyjęcie takiego właśnie modelu, jednocześnie zapewniając w interesie publicznym inne adekwatne środki zagwarantowania należytego poziomu usług świadczonych przez członków korporacji zawodowej.

W kontekście art. 17 ust. 1 Konstytucji uzasadnione jest zagwarantowanie organom samorządu notarialnego odpowiedniego wpływu na kształtowanie zasad odbywania aplikacji. PoN postulat ten realizuje. Z woli ustawodawcy organy samorządu zawodowego notariuszy zostały wyposażone w uprawnienie do prowadzenia i współokreślenia zasad odbywania aplikacji notarialnej. Na gruncie obowiązujących unormowań środkami sprawowania pieczy, ustawowo przydanymi samorządowi notarialnemu, są między innymi organizacja i prowadzenie aplikacji notarialnej – art. 35 pkt 3, art. 40 § 1 pkt 9 i art. 73 PoN (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 listopada 2011 r., sygn. akt K 1/10 op. cit.).

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał, że zawody zaufania publicznego muszą być poddane stosownej reglamentacji oraz gwarancjom prawnym, ponieważ takiego ochronnego rozwiązania wymaga interes publiczny, ochrona interesów osób (podmiotów) obsługiwanych przez świadczących usługi prawnicze, a w wypadku notariuszy – także bezpieczeństwo obrotu prawnego (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 listopada 2006 r., sygn. akt K 30/06, OTK ZU nr 10/A/2006, poz. 149).

Zarówno dla dobra wymiaru sprawiedliwości oraz ochrony prawa, jak i dla ochrony interesów podmiotów korzystających z pomocy prawnej – przygotowanie do wykonywania zawodu notariusza powinna cechować wysoka jakość i wiarygodność, co stanowi konsekwencję konstytucyjnej cechy tego zawodu, jako zawodu zaufania publicznego. Konieczna jest nadto ochrona odbiorców usług prawniczych, które wiążą się ze szczególnym ryzykiem. Dlatego weryfikacja przygotowania do zawodu notariusza nie może być

pozostawiona bez jakiejkolwiek regulacji i jednoczesnego stawiania wymogów profesjonalnych, a także – gwarancji ich dochowania. Temu właśnie służyło wprowadzenie przez ustawodawcę obowiązku sporządzania wskazanej ilości projektów czynności notarialnych.

Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że zadaniem ustawodawcy, a zarazem i przedmiotem jego odpowiedzialności, jest określenie optymalnego w danej sytuacji modelu przygotowania i wykonywania zawodu prawnika. Przyjęte rozwiązania winno cechować unikanie sytuacji sprzyjających przerzucaniu ryzyka niewłaściwie świadczonych usług prawniczych na odbiorców tych świadczeń (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 listopada 2006 r., sygn. akt K 30/06, op. cit.).

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że *„pozycja notariusza różni się niewątpliwie od podmiotów świadczących typowe usługi prawnicze – adwokatów, radców prawnych czy doradców podatkowych. Notariusz jest nie tylko osobą zaufania publicznego, ale pełni jednocześnie funkcje pomocnicze w stosunku do wymiaru sprawiedliwości. Z punktu widzenia przepisów prawnokarnych jest traktowany jako funkcjonariusz publiczny (art. 115 § 13 pkt 3 k.k.) i korzysta z ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym (art. 2 § 1 ustawy o notariacie). Notariusz wykonuje także z istoty rzeczy szereg czynności o charakterze urzędowym, m.in. jako płatnik na podstawie odrębnych przepisów pobiera podatki i opłaty skarbowe”*(wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 grudnia 2003 r., sygn. akt K. 49/01, OTK ZU nr 9/A/2003, poz. 101).

W cytowanym wyżej wyroku Trybunał Konstytucyjny zwrócił także uwagę na obligatoryjny charakter wielu czynności dokonywanych z udziałem notariusza, szczególny walor dowodowy czynności notarialnych (mających charakter dokumentu urzędowego) i doniosłość związanych z tymi czynnościami skutków prawnych.

Notariusz czuwa nad należyтым zabezpieczeniem praw i słuszych interesów stron i innych osób, dla których z czynności notarialnych mogą wynikać określone skutki prawne – art. 80 § 2 PoN. Ma także obowiązek odmowy dokonania czynności prawnych sprzecznych z prawem. Wszystkie wymienione względy nakazują wprowadzenie takich rozwiązań normatywnych, które w możliwie najbardziej skutecznym sposobie zabezpieczą prawne interesy uczestników czynności notarialnych i dadzą gwarancję pewności i poprawności czynności notarialnych w obrocie prawnym.

W tym kontekście, jako bezpodstawny jawi się zarzut, polegający na kwestionowaniu wprowadzenia do rozporządzenia w sprawie organizacji aplikacji notarialnej rozwiązań, które mają umożliwić weryfikację praktycznych umiejętności aplikanta notarialnego. Jednocześnie należy stwierdzić, że kwestionowane przez KRN przepisy rozporządzenia w sprawie organizacji aplikacji notarialnej oraz rozporządzenia zmieniającego nie ograniczają wpływu samorządu notarialnego na organizację i prowadzenie aplikacji notarialnej, zagwarantowanego w art. 73 PoN. Kwestionowane przez KRN przepisy nie ingerują w program aplikacji notarialnej, są również irrelewantne z punktu widzenia form nadzoru nad szkoleniem aplikantów, w konsekwencji nie umniejszają kompetencji KRN określonych w art. 40 § 1 pkt 9 PoN. Do takich wniosków prowadzi analiza zakresu czynności wskazanych w § 6 ust. 2 rozporządzenia w sprawie organizacji aplikacji notarialnej, które obligatoryjnie wykonywał aplikant. Nie sposób zaakceptować stanowiska, w myśl którego w trakcie aplikacji aplikant notarialny nie sporządzałby projektów czynności, podstawowych z punktu widzenia kompetencji notariusza, takich jak: akty notarialne, akty poświadczenia dziedziczenia, poświadczenia, protokoły, protesty weksli i czeków, wypisy, odpisy i wyciągi dokumentów. Kwestionowany przez KRN § 6 ust. 2 rozporządzenia w sprawie organizacji aplikacji notarialnej odsyła bowiem do art. 79 pkt 1a, 2, 4, 5 i 7 PoN, który określa zakres czynności notariusza. Celem kwestionowanej regulacji było więc

zagwarantowanie w trakcie przebiegu aplikacji notarialnej przećwiczenia przez aplikanta czynności, które w przyszłości będzie wykonywał, po uzyskaniu uprawnień do wykonywania zawodu notariusza. Zasygnalizowania również wymaga okoliczność, że Wnioskodawca, zwracając się do Trybunału Konstytucyjnego o przeprowadzenie kontroli zgodności wskazanych we wniosku przepisów z Konstytucją, nie wskazał, w jaki sposób zaskarżone przepisy istotnie ograniczają – czy wręcz uniemożliwiają – sprawowanie przez samorząd notarialny pieczy nad wykonywaniem zawodu.

Należy również podkreślić, że Wnioskodawca w sposób niekoherentny odniósł się do prerogatywy samorządu zawodowego w postaci pieczy nad wykonywaniem zawodu, podczas gdy „piecza”, której dotyczy wnioski KRN, związana jest z pieczą sprawowaną nad aplikantami, a więc innego rodzaju i o innym zakresie (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2009 r., sygn. akt K 21/08, OTK ZU nr 5/A/2009, poz. 67).

W konkluzji należy stwierdzić, że kwestionowana przez KRN regulacja nie ogranicza roli i zadań przypisanych samorządowi notarialnemu w zakresie organizacji i nadzoru nad aplikacją notarialną.

Mając jednak na uwadze wskazane przesłanki formalne, związane z utratą mocy obowiązującej zaskarżonych przepisów, stwierdzić należy, że istnieją podstawy do umorzenia przez Trybunał Konstytucyjny postępowania w niniejszej sprawie, w związku z czym wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego

Robert Hernand
Zastępca Prokuratora Generalnego